ONA TILIDAN DARS TURLARI VA ULARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR.

Mirsaidova Fotima
Pedagogika fakulteti boshlang’ich
ta’lim yo’nalishi 3-kurs talabasi.

Annotatsiya

Ushbu maqolada ona tili darslarining asosiy turlari, ularning didaktik xususiyatlari hamda har bir dars turiga qo‘yiladigan zamonaviy pedagogik talablar yoritilgan. Shuningdek, dars jarayonida o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish va kommunikativ yondashuv asosida ta’lim berish masalalari tahlil qilinadi. Maqola o‘qituvchilar uchun metodik qo‘llanma sifatida xizmat qilishi mumkin.

Abstract

This article discusses the main types of mother tongue lessons, their didactic characteristics, and modern pedagogical requirements for each type. It also analyzes the development of students’ communicative competence, independent thinking, and the implementation of communicative approaches in teaching. The article can serve as a methodological guide for teachers.

Kalit so‘zlar.

Ona tili, dars turlari, pedagogik talablar, nutqiy kompetensiya, metodika, ta’lim jarayoni, interfaol usullar, kommunikativ yondashuv.

Keywords.

Mother tongue, lesson types, pedagogical requirements, communicative competence, methodology, educational process, interactive methods, communicative approach.

Ona tili ta’limi umumiy o‘rta ta’lim tizimida alohida ahamiyat kasb etadi, chunki u o‘quvchilarning savodxonligini oshirish bilan birga ularning tafakkuri, nutqi va madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ona tili darslarini samarali tashkil etish uchun o‘qituvchi dars turlarini chuqur bilishi, ularni to‘g‘ri tanlashi va zamonaviy pedagogik talablar asosida tashkil etishi lozim. Darsning samaradorligi nafaqat uning mazmuniga, balki uning qanday tashkil etilganiga ham bevosita bog‘liqdir.

Ona tili darslari o‘z mazmuni va maqsadiga ko‘ra bir necha turlarga bo‘linadi. Eng avvalo, yangi bilim beruvchi darslar alohida o‘rin tutadi. Bunday darslarda o‘quvchilarga yangi mavzu tushuntiriladi, nazariy bilimlar beriladi va ular misollar orqali mustahkamlanadi. O‘qituvchi bu jarayonda ko‘rgazmali vositalardan, interfaol metodlardan va hayotiy misollardan samarali foydalanishi zarur. Bu esa o‘quvchilarning mavzuni osonroq anglashiga yordam beradi.

Mustahkamlash darslari esa o‘quvchilarning ilgari olgan bilimlarini chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Bu turdagi darslarda turli mashqlar, savol-javoblar, mustaqil ishlash topshiriqlari orqali o‘quvchilar o‘z bilimlarini mustahkamlaydi. Ayniqsa, amaliy topshiriqlar orqali bilimlarni qo‘llash muhim ahamiyatga ega bo‘lib, bu o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Takrorlash va umumlashtirish darslari o‘tilgan mavzularni tizimlashtirishga yordam beradi. Bu darslarda o‘quvchilar avvalgi bilimlarini qayta ko‘rib chiqadi, ularni o‘zaro bog‘laydi va umumiy xulosalar chiqaradi. Bu jarayon o‘quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi va bilimlarni mustahkam eslab qolishga yordam beradi.

Nazorat darslari esa o‘quvchilarning bilim darajasini aniqlashga qaratilgan bo‘ladi. Bu darslarda testlar, yozma ishlar, diktantlar va boshqa baholash vositalari orqali o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasi tekshiriladi. Nazorat darslari o‘qituvchiga ta’lim jarayonining samaradorligini baholash imkonini beradi.

Aralash darslar esa bir nechta dars elementlarini o‘zida mujassamlashtiradi. Bunday darslarda yangi mavzu tushuntirilishi bilan birga, avvalgi bilimlar ham mustahkamlanadi yoki nazorat qilinadi. Bu turdagi darslar o‘zining moslashuvchanligi bilan ajralib turadi va amaliyotda keng qo‘llaniladi.

Ona tili darslarini tashkil etishda bir qator muhim talablar mavjud. Avvalo, didaktik talablar darsning aniq maqsadga yo‘naltirilgan bo‘lishini, mavzuning tushunarli va izchil bayon etilishini ta’minlaydi. O‘quvchilarning darsdagi faol ishtiroki ham muhim omillardan biridir. Tarbiyaviy talablar esa o‘quvchilarda milliy qadriyatlarni shakllantirish, ona tiliga hurmat uyg‘otish va axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Metodik talablar o‘qituvchidan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llashni talab etadi. Interfaol metodlardan foydalanish, o‘quvchilarga individual yondashuvni ta’minlash va differensial ta’limni tashkil etish dars samaradorligini oshiradi. Psixologik talablar esa o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish, ularni rag‘batlantirish va darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishni o‘z ichiga oladi. Shu bilan birga, texnologik talablar asosida zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish ham bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarini samarali tashkil etish o‘qituvchining kasbiy mahoratiga, uning metodik tayyorgarligiga va darsni to‘g‘ri rejalashtirishiga bog‘liqdir. Dars turlarini to‘g‘ri tanlash va ularga qo‘yiladigan talablarni bajarish orqali o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish va ta’lim sifatini oshirish mumkin. Zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlar va interfaol metodlardan foydalanish esa ushbu jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ona tili o‘qitish metodikasi. Toshkent, 2020.
2. Pedagogika nazariyasi. Toshkent, 2019.

3. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. Toshkent, 2021.
4. Umumiy pedagogika. Toshkent, 2018.
5. Davlat ta’lim standartlari (ona tili fani bo‘yicha).
6. O‘quv dasturlari va metodik qo‘llanmalar.
7. Interfaol metodlar asoslari bo‘yicha ilmiy maqolalar.